

Verbatim records

XIII Riigikogu, V Istungjärg, Täiskogu korraline istung

Tuesday, 14.02.2017, 10:00

Edited

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:05 Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" eelnõu (367 OE) teine lugemine

2. 10:16 Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" eelnõu (368 OE) teine lugemine

3. 10:41 Eesti Vabariigi ja India Vabariigi kohtulikult karistatud isikute üleandmise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (375 SE) esimene lugemine

4. 11:34 Looduskaitseseaduse § 20 täiendamise seaduse eelnõu (373 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud Riigikogu! Alustame täiskogu V istungjärgu 5. töonädala teisipäevast istungit. Ma õnnitlen teid kõiki tänase sõbrapäeva puhul! Oleks vist liialt sinisilmne arvata, et me kõik oleme ilmtingimata kõigiga sõbrad, küll aga loodan, et sõbralikku kollegiaalsust on meie töös ja tegemistes tänasest kas või veidi rohkem. Nüüd annan sõbralikult sõnajärje eelnõude ja arupärimiste esitajaile. Martin Helme.

10:01 Martin Helme

Lugupeetud asespiiker! Lugupeetud kolleegid! Annan Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni liikmete nimel üle arupärimise peaminister Jüri Ratasele võimalike põhiseaduslike riivete kohta 2019. aasta Riigikogu valimistel, pärast haldusreformi lõppu. Kiirustades ja läbimõtleमतult vastu võetud haldusreformi seadus lööb segi paljude maakondade piirid ja muudab elanike arvu ning kui ringkondade piire ei muudeta, siis tekitab see 2019. aasta Riigikogu valimistel selge põhiseaduse riive. Eesti Vabariigi põhiseadus nõuab, et valimised peavad olema ühetaolised ja proportsionaalsed. Samas on rahvastiku liikumisega käärinud valimisringkondades antavate mandaatide arvu vahel läinud üha suuremaks ning haldusreform võimendab seda veelgi. On tekkinud olukord, kus kodaniku hääle kaal eri maakondades on väga erinev. Samuti on ringkondade vahel tekkinud väga suured vahed mandaatide jaotuses. Nii oli 2015. aasta valimistel ringkonnas nr 4 (Harju ja Rapla maakond) 14 mandaati ja valimisringkonnas nr 6 (Lääne-Virumaa) 5 mandaati. See ligi kolmekordne vahe tingib selle, et näiteks isikumandaadi saamiseks on 4. ringkonnas vaja saada 7% häältest, aga 6. ringkonnas tervelt 20%. Sama probleem on ringkonnamandaatide jaotamisel. Niisugune olukord ei vasta ilmselgelt valimiste ühetaolisuse ega proportsionaalsuse põhimõttele, seetõttu on meil selle kohta peaministrile viis küsimust. Aitäh!

10:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

10:03 Krista Aru

Austatud juhataja ja head rahvaesindajad, sõbralikku päeva meile kõigile! Vabaerakonna fraktsiooni seitsme liikme nimel on mul üle anda arupärimine riigihalduse ministrile Mihhail Korbile. Valitsus on otsustanud moodustada Alutaguse valla, suure valla, pindalaga 1700 ruutkilomeetrit. Nii nagu Alutaguse kandis praegu räägitakse, võiks selle valla keskus olla Pagari küla või Pagari mõisahoone. Minul oleks selle üle ainult hea meel, sest Pagari mõisahoones on olnud ka minu kodu. Kuid asi on

tegelikult väga tõsine, sest kui vaadata, kus see suur Alutaguse vald hakkab paiknema, siis näeme, et tahetakse kokku panna Jõhvist kahele poole jäävad alad, millel tegelikult puudub ühine keskus. Selle suure valla moodustamisele ei ole oma toetust andnud Põhja-Eesti piirkondlik komisjon, kes on väga selgesti näinud, et Toila, Kohtla-Nõmme ja Kohtla võiksid liituda Jõhviga. Nii me saaksime Jõhvist väga tugeva keskuse, millel oleksid ka oma äärealad olemas. Alutaguse vald, kuhu kuulusid Alajõe ja lisaku, võiks võtta enda koosseisu ka Illuka ja siis olekski tugev Alutaguse vald. Miks valitsus otsustas teisiti, seda tahamegi ministrilt oma viie küsimuse abil teada. Aitäh!

10:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Olen juhatuse nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Nende edasise menetlemise otsustab juhatuse kodu- ja töökorra seaduse kohaselt, mis meil Riigikogus kehtib. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 86 rahvasaadikut ja puudub 15.

1. 10:05 Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" eelnõu (367 OE) teine lugemine

10:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane esimene päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" eelnõu 367 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Anneli Otti!

10:06 Anneli Ott

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Tutvustan teile põhiseaduskomisjonis 6. veebruaril arutlusel olnud otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" eelnõu. Selle esimene arutelu toimus täiskogus 26. jaanuaril ja seejärel arutas komisjon kahte muudatusettepanekut. Arutelust võtsid osa komisjoni liikmed Anneli Ott, Arto Aas, Helmut Hallemaa, Ivari Padar, Jaak Madison, Kalle Laanet, Lauri Luik, Peeter Ernits ja komisjoni nõunikud. Puudusid Jüri Adams ja Mart Nutt.

Nüüd räägin muudatusettepanekutest, mis meil arutlusel olid. Jaak Uibu ettepaneku sisuks oli see, et komisjon esitab Riigikogu täiskogule iga istungjärgu lõpul omaette päevakorrapunktina vahearuande ja tegevuse lõppemise korral lõpparuande. Komisjon leidis, et selles vormis me seda ettepanekut ei toeta, kuid märgime seletuskirjas ära, et alatistel komisjonidel on võimalik paluda probleemkomisjoni esindajal anda ülevaade probleemkomisjoni töö senistest tulemustest, kui nad seda vajalikuks peavad. Teise muudatusettepaneku oli esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Selle sisuks oli see, et komisjoni volitused kestavad alates otsuse jõustumisest kuni 1. oktoobrini 2018. Selle muudatusettepaneku kohta leidis komisjon arutelu tulemusena, et selles vormis me seda ei toeta, kuna probleem, mida komisjon peaks lahendama, kindlasti ei lõpe sellel kuupäeval.

Komisjon otsustas saata eelnõu täiskogu päevakorda 14. veebruariks 2017. Otsus oli konsensuslik. Samuti teeb komisjon ettepaneku panna eelnõu lõpphääletusele. Ka see otsus oli konsensuslik. Nii et palun teie toetust otsuse eelnõule. Aitäh!

10:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Suur aitäh, austatud ettekandja! Kõnesoovi korral avan läbirääkimised. Jüri Adams, palun!

10:09 Jüri Adams

Härra istungi juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Ma kordan seda, mida ma ütlesin juba selle eelnõu esimese lugemise faasis, aga Vabaerakonna fraktsioon palus mul seda teemat veel kord käsitleda ja seetõttu ma seda teen. Meil Eestis on välja kujunenud üks omapärane ja kõigile tuttav juriidiline termin, mida võetakse kokku algustähtlühendi või akronüümiga "jokk", st juriidiliselt on kõik korrektne. See, mida meie praegu teeme, on jokk-tegu, sest me loome Riigikokku täna juurde kaks alatist komisjoni, aga

teeme näo, nagu me justkui ei looks neid, vaid looksime ajutisi komisjone, probleemkomisjone. Nii et me tegeleme siin praegu rõõmsasti jogg-temaatikaga.

Ma olen juhtinud tähelepanu sellele, et ei ole mõistlik minna seda teed, et luua Riigikogusse põhimõtteliselt piiramatul arvul uusi komisjone juurde. Riigikogu selle koosseisu ajal on kõne all olnud samad küsimused, see oli siis, kui oli Reformierakonna juhitud valitsus, ja siis leiti, et neid ei ole vaja. Nüüd leitakse teistmoodi, et neid on vaja. See on tulevikule mõeldes üsna halb märk.

Mõni aeg tagasi oli Riigikogus üks Reformierakonna liige, kelle nimi on Martin Kukk. Mul oli võimalus temaga põhiseaduskomisjonis koos töötada. Martin Kukk paistis silma selle poolest, et tema arvates oli täiesti loomulik, kui suur töö tehakse ära ilma selleks eraldi komisjoni ellu kutsumata. Tema juhtimisel üks nendest komisjonidest sisuliselt töötaski, aga see lakkas töötamast sellel momendil, kui tema siit lahkus. Kinnituseks ütlen veel kord: põhimõtteliselt oleks sama tulemus saavutatav ilma neid komisjone loomata, ilma personali palkamata ja ilma lisaraha kulutamata.

Viimane asi, mida ma tahan ütelda, on see, et praegu on Eesti ajakirjanduses levinud väide, just nagu Reformierakond oleks Riigikogus opositsioonierakond. Mina Riigikogus tegutsedes ei ole aru saanud, mis faktid seda kinnitavad. Praegu siin toimuv on kindlasti näide vastupidise kohta. Nimelt on see fraktsioon sisuliselt ikkagi valitsusk koalitsiooni liitlasfraktsioon, mis mingisugustel veidratel põhjustel ei kuulu nende fraktsioonide hulka, mille liikmete hulgast on valitud ministrid. Praegu arutatava eelnõu puhul, nagu ma aru saan, on ta väljendanud oma täielikku solidaarsust raharaiskamiskoalitsiooni põhipoliitikaga, et lööme siis nende probleemkomisjonide sildi all ka need paarsada tuhat eurot sirgeks. Jõudu teile!

10:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole. On siiski. Jürgen Ligi, palun!

10:13 Jürgen Ligi

Aitäh! Protseduuriline küsimus: mida see mees praegu rääkis? Mis päevakorrapunkt või mis protseduur see oli? Väga imelik jutt oli, ta rääkis midagi Reformierakonnast. Kas te oskate selle kuidagi raamidesse panna?

10:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Täna küsimuse eest! Ma ei hakka kindlasti tõlgendama kogenud Jüri Adamsi mõtteid. Ta esines iseenda arvamusega. Kui teil on talle küsimusi, siis esitage need pärast istungi lõppu või äärmisel juhul isegi selle ajal.

Läheme nüüd muudatusettepaneku läbivaatamise juurde. Eelnõu kohta on esitatud üks muudatusettepanek, selle on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõike 2 kohaselt ei kuulu see ettepanek hääletamisele. Oleme muudatusettepaneku läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek, nagu te kuulsite, on panna eelnõu 367 lõpphääletusele. Me läheme nüüd – kohalt lahkumata – hääletust ette valmistama. Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine rahvastikukriisi lahendamiseks" eelnõu 367. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 62 rahvasaadikut ja vastu oli 13. Eelnõu on otsusena vastu võetud.

2. 10:16 Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" eelnõu (368 OE) teine lugemine

10:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Järgmine päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni, Eesti Keskerakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" eelnõu 368 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Peeter Ernitsa!

10:17 Peeter Ernits

Head kolleegid! Minu ettekanne on analoogne eelmise ettekandega. Riigikogu põhiseaduskomisjon arutas selle komisjoni loomist 6. veebruaril. Kohal olid Anneli Ott, Arto Aas, Helmut Hallemaa, Ivari Padar, Jaak Madison, Kalle Laanet, Lauri Luik ja Peeter Ernits, puudusid Jüri Adams ja Mart Nutt. Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" eelnõu kohta oli teiseks lugemiseks tehtud üks ettepanek. Selle oli teinud Vabaerakond ja see oli samasugune nagu eelmise eelnõu kohta tehtud ettepanek, et komisjoni volitused ei kehtaks mitte selle Riigikogu koosseisu lõpuni, vaid alates otsuse jõustumisest kuni 1. oktoobrini 2018. Komisjon otsustas jätta selle Vabaerakonna fraktsiooni ettepaneku arvestamata, see otsus oli konsensuslik.

Me vaatasime läbi eelnõus tehtud parandused. Kolleeg Kalle Laanet tõstatas küsimuse, kas kõnealune komisjon ei võiks olla moodustatud kui erikomisjon, mitte kui probleemkomisjon, kuna riigireform ei ole tema arvates otseselt probleem. Komisjoni esimees Ken-Marti Vaher märkis, et erikomisjonid on parlamentaarsed organid, mis on sätestatud eriseadustes (nt on korruptsioonivastane erikomisjon sätestatud korruptsioonivastases seaduses), aga üksikküsimuste lahendamiseks on mõeldud probleemkomisjonid. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 21 ütleb, et Riigikogu võib moodustada probleemkomisjoni, kui ilmneb vajadus olulise tähtsusega probleemi läbitöötamiseks. Seda tehakse siis, kui teema olulisust, mahtu ning spetsiifikat arvestades ei piisa komisjoni raporti koostamisest. Enamasti kujutab probleemkomisjon endast parlamendi ja valitsuse koostöö vormi, kusjuures parlamendi tööorgan kujundab oma seisukoha ning pakub täidesaatvale võimule välja probleemi lahenduse. Probleemkomisjoni võib moodustada ka parlamendisisesete küsimuste läbitöötamiseks. See oli räägitud mälu värskendamiseks. Probleemkomisjoni töö tulem on aruanne, milles komisjon esitab analüüsi tulemused ning ettepanekud olulise tähtsusega probleemi edasiseks käsitlemiseks. Probleemkomisjoni aruanne võib anda aluse olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutamiseks Riigikogu täiskogus. See oli vastus kolleeg Kalle Laanetile. Aga kolleeg Kalle Laanet jätkas, et riigireform ei ole siiski probleem, vaid jutt on riigi arengust ning seega ei peaks olema tegemist probleemkomisjoniga. Kolleeg Arto Aas märkis, et kõnealuse komisjoni nimetus on küll "probleemkomisjon riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks", aga komisjoni ülesannetest otseselt arengusuundade väljatöötamise vajadust ei tulene.

Selle koha peal diskussioon lõppes ja asuti otsuseid tegema. Otsustati teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks (see otsus oli konsensuslik) ja teha ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele (ka see oli konsensuslik otsus). Aitäh tähelepanu eest!

10:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Enne kui ma avan küsimustevooru, osutan rõdule, kus on istet võtnud Soome kirikutegelaste kõrgetasemeline delegatsioon eesotsas Soome peapiiskopi Kari Mäkineniga. (Aplaus.) Esimese küsimuse ettekandjale esitab Andres Herkel. Palun!

10:22 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Selle komisjoni tegevus eeldab mingisugust raha. Kui suur on see summa, mis kulub komisjoni esimehe ja aseesimehe lisatasudeks? Kui suurt rolli selle komisjoni loomisel mängib see, et need lisatasud tulevad? Nagu me oleme aru saanud, töötas põhiseaduskomisjoni juures riigireformiga tegelev *ad-hoc*-töörühm ka varem.

10:23 Peeter Ernits

Aitäh küsimuse eest! Tõesti, see töörühm töötas. Me töötasime suve läbi – ka pärast seda, kui kolleeg Martin Kukk oli meie majast lahkunud – ja tõesti ilma tasuta. Ma ei oska täpselt vastata, aga võin öelda, et probleemkomisjoni arvestuslikud tegevuskulud on 102 200 eurot, sh personalikulud on 78 000 eurot (komisjoni esimehe, aseesimehe ning komisjoni teenindavate ametnike tööjõukulud, erisoodustused ja maksud). Niipalju on siin lahti kirjutatud. Ülejäänud 24 200 läheb bürookuludeks jms.

10:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

10:24 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Kas te olete siis kas või tagantjärele valmis selgitama, kas esimehe ja aseesimehe lisatasud on selle 102 200 sees või need veel lisanduvad ja kui suured need täpselt sellel perioodil on, kui eeldada, et see komisjon töötab tõepoolest selle koosseisu tööaja lõpuni? Minu arvates oluks mõistlik seada selge lõpptähtaeg, nagu Vabaerakonna fraktsioon ka ettepaneku tegi. Ma arvan, et selle eelnõuga seondult peab avalikkus teada saama ka seda, kui palju Riigikogu liikmed lisatasusid saavad.

10:24 Peeter Ernits

Aitäh küsimuse eest! Konkreetne ja selge küsimus. Minagi tahaksin teada, kui palju komisjoni esimees ja aseesimees lisatasusid saavad. Komisjonis seda ei arutatud ja ma ei hakka kordama seda üldist rahasummat, mis on praeguseks teada. Aga uurime seda, sest ka mina tahan seda teada saada.

10:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

10:25 Jürgen Ligi

Aitäh, austatud juhataja! Mis siis tegemata jääb, valitsusel näiteks, kui selle komisjoni asemel tegeleb järelevalvega põhiseaduskomisjon, mõni toetusgrupp ja fraktsioonid? Mis see kuld on, mida see komisjon kaevandama hakkab?

10:25 Peeter Ernits

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et sellel eelmisel komisjonil, mis on juba loodud, on nagu rohkem kulda, mida kaevandada: kuidas tagada, et eestlaste arv kasvaks realselt, mitte paberi peal. Aga ka riigireformi puhul on kulda, kuigi minu hinnangul võib-olla mitte liiga palju. Ma tuletan meelde, et suvel, kui see komisjon tegutses põhiseaduskomisjoni egiidi all, siis me pakkusime välja, mida peaks tegema, kuni mõõdikuteni välja, ja meie lõppraportis oli kuus punkti, millele peaks keskenduma. Praegu loodava komisjoni töö on kitsam, see kujutab endast tegelikult riigivalitsemise optimeerimist, nii et see on üks punkt kuuest. Iga asja võib muuta jork-skeemiks, mida kolleeg Adams mainis, aga ma arvan, et see sõltub üsna paljus ka meist, sellest, milleks me ta muudame. Selge see, et riigireformi või midagi muud sellist on vaja. Parlamendi kontroll või aktiivsus võiks olla suurem, seda ka muude asjade puhul, aga siin kindlasti.

10:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Lauri Luik, palun!

10:27 Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! Minu arvates on see teema väga oluline ja sellepärast me sellega möödunud suvel ning tegelikult kuni möödunud aasta lõpuni koos teiega ja teiste erakondade esindajatega aktiivselt tegelesimegi. Aga selle käigus tuli välja, et meil ei olnud võimalik kasutada nii palju abiliste tööjõudu, kui me oleksime tahtnud, sest komisjonide nõunikud olid niigi ülekoormatud. Minu arvates on küsimus pigem selles, kuidas täiendavalt rahastada meie abilisi, mitte niivõrd selles, kuidas Riigikogu liikmetele palka juurde leida. Kas te jagate seda seisukohta, et pigem tuleks fookus suunata nendele inimestele, kes Riigikogu liikmeid abistavad, ja ikkagi üritada minna edasi nii, et Riigikogu liikmed selle töö eest lisatulu ei saaks, sest see on meie töö elementaarne osa?

10:28 Peeter Ernits

Aitäh küsimuse eest! Hea Lauri, me tõesti suvel, kui paljud kolleegid said asju rahulikult võtta, tegelesime nende teemade ettevalmistamisega. Ma jagan sinu arvamust, et peaks rohkem panustama nõunike tasustamisele. Üldse tahan ma teha suure kummarduse selle maja nõunikearmee ees, sest ilma nendeta oleksime me suhteliselt abitud, vaatamata meie kõrgele enesehinnangule. Nii et mul ei ole midagi sulle vastu öelda. Jah, nõunikele peaks palju rohkem panustama. Ma ei oska öelda, kas komisjoni esimees ja aseesimees peaksid tegema seda tööd ilma ühegi lisaeuro või -sendita, aga igal juhul peaks rõhk olema nõunike tasustamisel.

10:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Helir-Valdor Seeder, palun!

10:29 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma loen siit, et tegemist on riigireformi komisjoniga. Paberitest ei tule välja, millisest riigist on jutt. Kas komisjonis oli sellel teemal arutelu?

10:29 Peeter Ernits

Aitäh hea küsimuse eest! Ma ei ole kindel, kas me oleme oma igapäevases tegevuses igal pool ära märkinud, millise riigi asju me siin ajame. Me ei ole tõesti ka komisjonis kordagi arutanud, et tegemist on Eesti riigi reformiga.

10:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

10:30 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Vahel tegelikult kulukski vist ära täiendav sõnavõtt selle kohta, mis riigi asju me siin ajame. Aga mis on ikkagi selle põhjus, et me ei suuda määrata sellele komisjonile konkreetset tegevustähtaega? Kas tegemist on koosseisuülese permanentse komisjoniga või võiks sellel komisjonil olla väga selge stardi- ja finišiaeg, just nimelt selleks, et ta saaks selgelt raporteerida töötulemustest ja olla ühes või teises kontekstis kasulik?

10:30 Peeter Ernits

Aitäh küsimuse eest! Minu meelest on need siiski probleemid. Ma ei pea silmas mitte ainult riigireformi, vaid kui ka rahvastikukomisjonist rääkida, siis on probleem, kuidas tagada, et eestlasi oleks senisest palju-palju rohkem. See probleem jääb igal juhul, ka pärast 2019. aasta Riigikogu valimisi, selles pole mingit kahtlust. Ma arvan, et see jääb veel väga pikaks ajaks. Vabaerakonna ettepanek oli tehtud, arvestades, et enne järgmisi Riigikogu valimisi, alates 2018. aasta sügisest, keegi enam sisulise tööga ei tegele, vaid tegeldakse rohkem enda promomisega ja saalid on tühjad, aga me ei võtnud seda ettepanekut arvesse. Komisjonis sõlmiti konsensuslikult selline kokkulepe, et see probleemkomisjon töötab kuni Riigikogu koosseisu volituste lõppemiseni. Jah, see on valiku küsimus. Igal juhul on probleem palju pikaajalisem kui Riigikogu ühe koosseisu volitused. Vahepeal esitatakse ka aruanded ja toimub olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutamine siinsamas Riigikogu saalis. Rohkem ei oska ma selle kohta midagi öelda.

10:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaak Madison.

10:32 Jaak Madison

Hea ettekandja! Ma kuulasin huviga härra Seederi küsimust. Teie vastuses kõlas, et te ei pea kaheldavaks seda, millise riigi asju me siin ajame. Kuid arvestades peaministri erakonna seotust ühe teise riigi võimustruktuuridega ja nendega sõlmitud lepinguid, kas me saame ikka kindlad olla, et siin ühegi teise riigi asja ei aeta? Lihtsalt kindluse mõttes. Kahtlused ja kõhklused on siin saalis suuresti üleval ja murepilved aina tihenevad. Kas me saame ikka kindlad olla, et te ajate Eesti asja, mitte ühe teise riigi asja?

10:33 Peeter Ernits

Aitäh hea küsimuse eest! Kui kellelgi tekib kahtlus, et me ajame siin mõne teise riigi asja, siis võiks pöörduda pädevate organite poole. Ma arvan, et nemad jälgivad ka meie tegevust siin. Aga mis puudutab riigireformi, siis komisjon ei arutanud seda kordagi ja ka mul ei ole kordagi tekkinud mõtet, nagu me riigireformi probleemkomisjoni luues ajaksime mõne teise riigi asja ning arutaksime selle riigi probleeme või küsimusi.

10:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

10:33 Helmut Hallemaa

Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg Peeter! Siin on tekkinud kõhklusi ja kahtlusi. Minul kindlasti ei ole kahtlusi. Riigireform on selline asi, mis puudutab täidesaatvat võimu, milleks on valitsus, ja tegelikult on see nii oluline asi, mis puudutab igaühte, teiste hulgas seadusandlikku võimu ehk parlamenti. Aga minu küsimus tuleneb sellest imelikust murest, mis riigis me asja ajame. Otsuse pealkiri on "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks". Kas sa tead veel mõnda riiki, kus parlamendi nimeks on Riigikogu?

10:34 Peeter Ernits

Hea kolleeg, aitäh küsimuse eest! Küsida võib kõike, aga vastamisega on raskusi. Sa küsid, kas ma tean veel ühte sellist riiki. Vaata entsüklopeedias järele, kui palju on maailmas riike. Ma arvan, et isegi meie väga tublid nõunikud ei suuda anda vastust, kuidas kõikide riikidega need lood on.

10:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

10:34 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Kui tehakse probleemkomisjon, siis lahendatakse mingi probleem ära. Kas te saate suhteliselt lühidalt sõnastada selle komisjoni töö lõppeesmärgi? Ma olen aru saanud, et sellel võib palju eesmäärke olla.

10:35 Peeter Ernits

Aitäh küsimuse eest! Ma pean paberi pealt vaatama. Me sõnastasime suvel, kui Lauri Luik oli veel meie komisjoni pealik, kuus eesmärki. Aga rõhk on praegu meie raporti 4. punktil – paindlik ja efektiivne riigiaparaat. Eesmärk on tegutseda selle nimel ja sellel on see rõhk praegu, et oleks paindlik ja efektiivne riigiaparaat. Nii et see on riigireform n-ö kitsamas mõttes.

10:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse, palun!

10:35 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Hea kolleegi küsimus tekitas teis väga palju segadust. Ma vaatasin, et te hakkasite paberitest komisjoni töö eesmärki otsima. See tekitab kahtlust, kas te olete ikka päris hästi aru saanud, mis komisjoni loomist te siin kaitsete ja mis selle töö mõte on. Kas see ei ole märk sellest, et seda komisjoni ei ole vaja mitte eesmärkide täitmiseks ja sisuliste küsimustega tegelemiseks, vaid lihtsalt näitamiseks? Kas te oskate selgitada oma segadust, mis hetk tagasi tekkis?

10:36 Peeter Ernits

Aitäh hea küsimuse eest! Segadust ei tekitanud mitte miski, ma tahtsin lihtsalt vaadata suvel töötanud komisjoni lõppraporti sõnastust. Ma tunnistan ausalt, et minu ja meie suvi läbi töötanud kuueliikmelise komisjoni arusaam oli riigireform laiemalt. See raport on kõigile kättesaadav. Seal on kuus punkti, aga ma ei hakka neid kõiki ette lugema. Praegu on seatud eesmärgiks üks neist kuuest, milleks on paindlik ja efektiivne riigiaparaat. Segadust ei ole siin küll sugugi. Kui minu teha oleks, siis ma vaataksin seda teemat laiemalt, aga võib-olla ongi parem keskenduda ühele asjale, kuna tegemist on väga suure ja komplitseeritud valdkonnaga.

10:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Kõnesoovi korral avan läbirääkimised. Sulgen läbirääkimised neid avamata.

Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Eelnõu kohta on esitatud üks muudatusettepanek, selle on esitanud Eesti Vabaerakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni seisukoht on jätta ettepanek arvestamata. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse vastava paragrahvi vastava lõigu

kohaselt ei kuulu see muudatusettepanek hääletamisele. Oleme muudatusettepaneku läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 368 lõpphääletusele. Me hakkame nüüd hääletust ette valmistama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni, Eesti Keskerakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" eelnõu 368, eeldades, et siin on mõeldud Eesti Vabariiki. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 62 rahvasaadikut, vastu oli 12 ja erapooletuks jäi 3. Eelnõu on otsusena vastu võetud.

3. 10:41 Eesti Vabariigi ja India Vabariigi kohtulikult karistatud isikute üleandmise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (375 SE) esimene lugemine

10:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja India Vabariigi kohtulikult karistatud isikute üleandmise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 375 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, justiitsminister Urmas Reinsalu!

10:41 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetav Riigikogu aseesimees! Austatud rahvaesindus! See leping näeb ette võimaluse Eesti Vabariigi ja India Vabariigi kohtulikult karistatud isikute üleandmiseks, selleks et viia karistus täide riigis, kuhu emmas-kummas riigis süüdi mõistetud isik üle antakse. See on kahepoolne lepe. Üldiselt on Eestis kohtulikult karistatud isikute probleemid teiste riikidega reguleeritud Euroopa Nõukogu konventsiooni tasemel, mis on avatud ühinemiseks ka riikidele, kes ei ole Euroopa Nõukogu liikmed. India selle konventsiooniga ühinenud ei ole. Euroopa Liidu sees on see reguleeritud Euroopa Liidu Nõukogu raamotsusega vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades. Kahepoolne lepe on meil 2000. aastast olemas ühe riigiga, mis ei ole samuti Euroopa Nõukogu konventsiooniga ühinenud, see on Tai Kuningriik. Selle leppe puhul on oluline silmas pidada, et täidetud peavad olema üleandmise tingimused ja üleandmisega peavad olema nõus karistatud isik ning üleandev ja vastuvõttev riik, samuti peab karistatud isik olema vastuvõtva riigi kodanik ning tema või tema esindaja peab kas üleandvale riigile või vastuvõtvale riigile esitama üleandmise sooviavalduse. Oluline asi, mis puudutab praegu ka praktilist konteksti ja mille valguses on Eesti Vabariik pidanud venitusteta vajalikuks selle leppe ratifitseerimist ja jõustamist, on see, et kohtuotsus peab olema lõplik ehk jõustunud. Praegu on olukord, kus laevakaitsjad on oma kohtuotsused vaidlustanud alamas astmes ning kui see leping on heaks kiidetud – India riigi kinnitusel ei vaja see lepe India parlamendi heakskiitu – , siis peab olema täidetud ka tingimus, et kohtuotsus on lõplik. Veel on tähtis, et tegu või tegevusetus, mille eest isikule on karistus mõistetud, peab olema karistatav kuriteona ka vastuvõtvas riigis. Palun parlamendil seda lepet arutada ja sellele toetust avaldada! Kindlasti on see tarvilik teoreetiliseks juhuks, kui laevakaitsjate kohtumenetlused kahetsusväärset ei päädi õigeksmõistva otsusega India riigis. Sellisel juhul oleks see üks võimalus, kuidas need isikud saaks karistuse kandmiseks Eestile üle anda. Selle õiguslik alus saab olla üksnes see leping, mida me täna arutame. Aitäh!

10:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimustevooru avab Raivo Põldaru. Palun!

10:45 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Millised on arengud Indias? Kas India on lepingule tähelepanu pööranud? Äkki on ta selle ratifitseerinud? Internetist ei leia selle kohta mingeid andmeid.

10:45 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Iga riik määrab riigisiselt ise kindlaks endale rahvusvaheliste kohustuste võtmise ja kokkulepete sõlmimise tasandi. Eesti riigi hinnang on, et see on sellist tüüpi leping, mida peaks menetlema parlamendi tasemel. India riik ei tõlgenda seda selliselt, et leping peaks enne ratifitseerimiskirjade

allakirjutamist saama Indias parlamendi heakskiidu. Läbirääkimisi on pidanud Eesti Välisministeerium. Meil ei ole alust kahelda India riigi tegelikus tahtes, et ta soovib lepet jõustada. Tõsiasi on, et eri valitsuste ajal toimunud erinevate valitsusliikmete pikaaegse tubli töö tulemusena on Eesti ilmutanud ühepoolset tugevat valmidust lepet jõustada. Ma loodan, et lepe astub rahvusvahelise õiguse kohaselt lõplikult jõusse, kui ta on kahepoolsest heaks kiidetud ja on ka need protseduurid ära tehtud. Oluline on, et mõlemad lepinguosalisel riigid teavitavad teist esimesel võimalusel kirjalikult diplomaatiliste kanalite kaudu, kui kokkuleppe jõustumiseks vajalikud õigustoimingud on lõpule viidud. Minu andmetel India riik meid sellest teavitanud ei ole. Aga see ei takista meid sugugi seda lepet meie poolt menetluslikult lõplikult paika panemast.

10:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Hanno Pevkur.

10:47 Hanno Pevkur

Aitäh! Hea justiitsminister! Milline on praegu valitsuse positsioon laevakaitsjate asjas? Me teame, et see leping ei puuduta otseselt ju ainult laevakaitsjaid, vaid see puudutab kõiki inimesi, kes on Indias süüdi mõistetud. Kas valitsuse soovitus sealsetes kinnipidamisasutustes viibivatele Eesti kodanikele on see, et nad võiksid nõustuda kohtulahendiga, siis saavad nad selle lepingu alusel kiiresti koju, või on soovitus ikkagi see, et tuleks lõpuni võidelda oma õiguste eest ja mitte ennast süüdi tunnistada? Sellest sõltuvad kindlasti ka need ajalised raamid, millal Eesti mehed võiksid koju saada.

10:47 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Jah, laevakaitsjad on valinud võitlemise tee, nad on ju ühemõtteliselt selle seisukoha võtnud. Nad leiavad, et nad ei ole neile inkrimineeritud tegudes süüdi. Seepärast on nad pidanud vajalikuks otsuse edasi kaevata. See on nende õigus, toimuks see siis Eestis üldiste õigusriigi põhimõtete või India kohtumenetluse raames. Eesti riigi positsioon ei ole siin kuidagipidi muutunud. Välisministeeriumi hinnang, nagu ma olen aru saanud, on see, et tuleb osutada nii konsulaarabi, sh anda õigusnõu, kui aidata kaasa ka praktilistes küsimustes, sh kaitseõiguse tagamisel. Nende positsioonide nagu iga positsiooni puhul on olemas erinevad tulemused, võimalused ja riskid, mida nad endas kätkevad. Aga ma arvan, et niisuguseid otsuseid ei langetagi ühegi inimese eest riik ega ka tema kaitsja, ammugi mitte konsulaarametnik või ministeerium. Inimene langetab need otsused ise. Kahtlemata on aga vaja, et inimesed oleksid teadlikud oma võimalustest ja riskidest, mida erinev õiguslik käitumine sellises keerukas situatsioonis kaasa toob.

10:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

10:49 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Nagu te tõdesite, on meie laevakaitsjad keeldunud ennast süüdi tunnistamast. Seega ei aita kõnealune leping neil kodumaale tagasi tulla. See kaasus puudutab kõiki 35 meest, kes selle laeva peal olid. Kui nendest nüüd mõni tunnistaks ennast süüdi ja saaks tulla koju karistust kandma, kuidas mõjutaks see ülejäänute võimalusi saada positiivne kohtulahend, kui nad otsustaksid kohtuteed jätkata ja süüdimõistva otsuse vaidlustada?

10:50 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Üldine põhimõte karistusõiguses ja selle kohaldamisel on see, et ei ole olemas mingit kollektiivset süüstamist. Aga ma ei hakka laskuma siin India kohtumenetluse küsimustesse. On selge, et kohus hindab tõendeid. Tõendid on loomulikult ka isikute ütlused, mida saab menetluses käsitleda. Kindlasti on nendel ütlustel ükskõik millises demokraatlikus õigusriigis kohtuniku jaoks oma kaal asjaolude tuvastamisel. Ma arvan, et Eesti riigi kohus on oma kodanikele, kes langetavad praegu oma valikut, pakkuda igakülgset abi, seda praktilist abi, mis meie käsutuses on. Eesti riigi kohus on seista selle eest, et ka sellisel juhul, kui realiseerub kahetsusväärne stsenaarium ja inimesed mõistetakse süüdi, oleks

olemas reaalne võimalus, et nad saaksid naasta kodumaale. See on meie n-ö minimaalne hoolduskohustus, mida tuleb täita. Kahtlemata, ma olen kindel, konsulteerivad need mehed omavahel, nii nagu nad konsulteerivad ka kaitsjatega selle üle, milline võiks olla nende positsioon.

10:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Martin Helme.

10:51 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud minister! Küsimus on selline. Tegelikult on see leping sündinud ju konkreetsetl meie laevakaitsjate kaasuse tõttu. Kui nüüd laevakaitsjad kas mõistetakse süüdi või tunnistavad ise ennast süüdi ja pääsevad selle lepingu alusel Eestisse, siis millised on tagajärjed nendele inimestele tööalaselt ja erialaselt? Kas nad saaksid tööd kaitseväes, politseis või turvateenistuses Eestis või teistes riikides, kui nad on ennast süüdi tunnistanud, selleks et saaks seda lepingut rakendada?

10:52 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Tahan tähelepanu juhtida sellele, et jutt ei käi praegu süüdi tunnistamisest. Küsimus on selles, et kui see leping oleks juba jõustunud, kas siis seda saaks kohaldada. See sõltub sellest, kas kohtuotsus on jõustunud. Laevakaitsjad kaebasid otsuse edasi, nad ei olnud selle otsusega rahul, see on nende hinnangul ebaõiglane otsus. Kui edasikaevatud otsus jõustub – me loodame parimat –, siis, ma tahan öelda, näeb leping ette, et vastuvõttev riik, kes oma kodaniku karistuse täitmiseks vastu võtab, tunnustab seda kohtuotsust. Sellisel juhul – see on universaalne põhimõte seda tüüpi lepingute puhul – tulevad need isikud karistuse kandmiseks ja realiseerimiseks Eestisse. Kõik karistusõiguslikud seosed või järeloomid, mis neile tekivad, tekivad ka selle lepingu järgi.

Iseküsimus on see, kui keegi kannab karistuse ära sellises riigis nagu India ega ole nõus karistuse täitmiseks asuma oma kodakondsuse järgsesse riiki või mingitel muudel põhjustel kannab selles riigis karistust. Üldiselt ei kehti meil põhimõte, et me India kohtu otsused tunnistame Eestis n-ö karistusega kaasnevateks järeloomiteks, piltlikult öeldes, kui te pidasite silmas piiranguid avalikus teenistuses või mõnes muus eluvaldkonnas tegutsemisel.

Aga jah, lühike vastus on selline, et selle lepingu alusel, juhul kui isikud omal tahtel tulevad siia karistust kandma, kantakse nad karistusregistrisse. Kui India karistussanktsioon ei lange täpselt kokku Eesti karistusseadustikuga – mida see eeldatavalt ei tee –, siis langetab Eesti kohus eraldi otsuse, kus ta n-ö transformeerib India kohtu otsuse Eesti karistusseadustiku süükoosseisuks.

10:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaak Madison.

10:54 Jaak Madison

Aitäh! Hea minister! Briti konsulaadi andmetel kannab praegu Indias karistust ligikaudu paar tuhat Ühendkuningriigi kodanikku. Millistel põhjustel ei ole mitte ühtegi jõustunud kohtuotsuse alusel karistust kandvat kodanikku olnud võimalik kodumaale üle viia? See on esimene küsimus. Kas teile on teada andmeid, kui paljud on seda üldse taotlenud? Teatavasti on India valitsuse andmetel 12 aasta vältel, kui see lepe on 30 riigiga jõus olnud, viidud kodumaale karistust kandma ainult 65 vangi, kellest 55 on olnud indialased.

10:55 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Kindlasti ei saa luua ettekujutust, nagu see lepe oleks nende asjaolude puhul, millele ma viitasin, automaatselt kohalduv. Leppega peab esiteks nõus olema karistatud isik, teiseks peab sellega nõus olema vastuvõttev riik ja kolmandaks ka üleandev riik. Nii et arutelu ja seisukohtade kujundamine seisab kahtlemata veel ees. Ma ei hakka analüüsima India karistuspraktikat ega kinnipeetavate üleandmise praktikat. Meie riigi tahe on olnud ühemõtteline, ka diplomaatilistel läbirääkimistel, mida me oleme soovinud. Me oleme jõudnud sinna, kus me nüüd oleme. Minu hinnangul see lepe nende meeste positsiooni kindlasti ei halvenda, mitte mingil juhul, vaid loob juurde ühe teoreetilise võimaluse.

10:56 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme.

10:56 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Kui palju orienteerivalt võiks meie eelkalkulatsioonide põhjal laevakaitsjate kojutoomine maksma minna? Kes kannab need kulud?

10:56 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Karistatud isiku üleandmisega seotud kulud kannab kokkuleppe kohaselt vastuvõttev riik, välja arvatud kulud, mis tekivad üksnes üleandva riigi territooriumil. Vastuvõtval riigil on võimalik nõuda, et kohtulikult karistatud isik üleandmiskulud täielikult või osaliselt hüvitaks. See on omaette küsimus, kas Eesti riik seda teeb. Meil on mitu tingimuslikku teoreetilist olukorda. Aga üldine loogika on see, et vastuvõttev riik kannab need kulud. Mis need kulud ikka saavad olla? Eks need ole eskordi- ja transpordikulud, tuleb osta lennupiletid nendele meestele ja neid saatvatele isikutele.

10:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

10:57 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite eelmises vastuses, et see lepe loob laevakaitsjatele ühe lisavõimaluse, mitte ei loo lisatakistust. Minu küsimus väljub selle seaduseelnõu raamest. Kuna need laevakaitsjad ei ole meie meeste hulgas esimesed ega viimased, kes lähevad tööle sellisesse ametisse, kas siis selleks, et edaspidi selliseid juhtumeid ära hoida, ei oleks võimalik teha mingisugune kokkuvõte või mingisugused juhendid, kuidas käituda olukorras, kui inimestel on selline tööleping? Või on selleks liiga vara?

10:58 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma olen kindel, et Välisministeerium analüüsib kõiki võimalikke riske, mis tekivad Eesti kodanikel maailma eri riikides seoses nende, ütleme, eeldatava heauskse või õiguskuuleka käitumisega. Välisministeerium annab välja ka hoiatusi, mis puudutavad, tõsi küll, riikidesse lühiajalist reisimist. Ma olen kindel, et Välisministeerium on hinnanud võimalikke tulevase teoreetilisi juhtumeid, mis puudutavad selliseid töösuhteid. Aga me saame aru, et igas kontekstis on asjaolud alati unikaalse iseloomuga. Peab olema vastav tööandja, peavad olema need asjaolud ja peab olema see juhtum, mis neile on inkrimineeritud. Kindlasti oleks mõistlik, kui riik oma hoolduskohustust täites nende kurbade või kahetsusväärsete näidete alusel tulevikku vaataks ja inimesi sellise informatsiooniga varustaks.

10:59 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Adams.

10:59 Jüri Adams

Härra minister! Ma oletan, et seda sorti lepingute praktikas on ammu välja kujunenud teatud tüüplepingu vormid. Ma mäletan, et aastaid tagasi sõlmis Eesti Vabariik umbes samasuguse sisuga lepingu Tai Kuningriigiga. Tookord oli tegemist narkokullerite kodumaale toomisega. Kas meil on peale Tai veel mõne riigiga seda tüüpi lepinguid sõlmitud? Kui on, siis kas käesolev leping millegi poolest oluliselt erineb nendest teistest sama tüüpi lepingutest, mis Eestil on?

10:59 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ei ole sõlmitud. Mis puudutab seda lepingut, siis ma ei hakka iga sõna eest pead andma, aga mulle on Justiitsministeeriumi töötajad kinnitanud, et see leping on lähtunud Euroopa Nõukogu konventsioonist. Nii et siin mingisuguseid unikaalseid formuleeringud sees ei ole, see põhineb üldistel raamid. Kas päris iga sõna on selline, seda ei oska ma öelda.

11:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Mihhail Stalnuhhin.

11:00 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Kaks küsimust ühes. Kas meil on analoogiline leping sõlmitud USA-ga? Kui on, siis kas me üritame sealt tagasi saada programmeerijaid, kes minu mälu järgi kolm aastat tagasi said meie kohtus õiguse, aga pärast pandi sama asja eest Ühendriikides vangi? Kas on mingi võimalus neid sealt tagasi saada?

11:01 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma ei hakka iga konkreetse juhtumi asjaoludega spekulerima, arvestades seda, et tegemist on inimeste saatusega ja sellega, kuhu nad selles õigusolukorras asetuvad. Et vältida siin kõnepuldis eksitava informatsiooni andmist, ma luban, et ma vastan heale küsijale töö korras väljaspool plenaaristungit, milline on meie seisukoht konkreetsete isikute suhtes, kes kannavad karistust Ameerika Ühendriikides Ameerika Ühendriikide territooriumil toimepandud kuritegude eest.

11:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Arno Sild.

11:01 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Kas meie arutelu ei ole praegu natukene enneaegne, kui ei ole veel täpselt selge, kuidas mehed otsustavad, kas nad tunnistavad ennast süüdi või ei? Tundub, nagu käiks praegu selline igaks-juhuks-arutelu.

11:02 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Jah, ma arvan, et teil on täiesti õigus. Ei ole mõtet salata – oleks silmakirjalik seda teha –, et loomulikult on selle lepingu taga laevakaitsjate juhtum. See on punkt üks. Punkt kaks, kas see tähendab praegu selleks valmistumist, et realiseerub see stsenaarium, et neid siiski õigeks ei mõisteta? Jah, loomulikult, võib öelda, et me selles mõttes teeme seda igaks juhuks. Ma arvan, et seda halba võimalust me peamegi ette nägema, see on riigi ettenägemiskohustus. See, et me teeme seda just nüüd, ei tähenda mitte seda, et nüüd oleksid mingid asjaolud sensatsiooniliselt muutunud. Vastupidi, Eesti riik on väga pikka aega taotlenud selle lepingu sõlmimist. Kokkulepe allkirjastati 15. novembril 2016 Indias New Delhis. Nüüd oleme jõudnud selle menetlemiseni.

Kas oleks mõistlikum võtta see positsioon, et Eesti riik ei astu samme selle lepingu sõlmimiseks enne, kui on selge, kas realiseerub võimalik negatiivne stsenaarium, mis võib, aga ei pruugi juhtuda? Mitte keegi ei saa siin pead panti panna ega ennustada India õigusasutuste tegevust või lahendeid, mida nad apellatsioonistmes teevad. Ma arvan, et see võiks lihtsalt tähendada väga pikka aega kestvaid diplomaatilisi läbirääkimisi. Ma arvan, et see ei ole mõistlik. Meil ei ole mitte mingit põhjust arvata, nagu apellatsioonimenetluses koheldaks neid mehi kuidagi kehvemini, kui on sõlmitud selline mitte neid isikuid puudutav, vaid abstraktse üldistusega lepe. Nii et apellatsioonimenetluses ei muuda see nende positsiooni ei halvemaks ega tugevamaks, see on minu arusaam.

11:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Krista Aru, palun!

11:04 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! On selge – te olete seda mitu korda rõhutanud –, et see leping on üks võimalus. Kuid kogu see protsess on olnud ikkagi väga raske meeste endile, aga eriti nende lähedastele, kes on kodus olnud. Kui te justiitsministrina vaatate seda aastaid kestnud kahetsusväärset lugu, kas te siis saate öelda, et teie meelest on Eesti riik teinud kõik ja andnud endast maksimumi, et need mehed Eestisse tagasi tuua?

11:04 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma ütlen nõnda, et Eesti riik on kindlasti teinud märkimisväärselt rohkem kui oma kodanikele konsulaarabi, õigusliku nõustamise või ka n-ö toimetulekuabi võimaldamisel ükskõik millistel juhtudel, kui on tegemist olnud meie kodanikele esitatud kriminaalsüüdistusega ükskõik millises riigis. Siin ei ole mingit kahtlust. Kas kõiki asjaolusid arvesse võttes on tehtud kõik mis võimalik? Välisministeerium on

seda pädevust realiseerinud ja mul ei ole olnud mingit alust ükskõik millise välisministri sõnades kahelda. On kasutatud kogu kataloogi nendest võimalustest, kuidas on võimalik neile meestele abi pakkuda. Kindlasti on olemas mingi ratsionaalne, tervemõistustlik arusaam selle abi ulatusest, aga ma arvan, et konsulaarnõu, õiguslik nõu, toimetuleku toetamine ja ka psühholoogiline kriisiabi lähedastele – seda kõike on tehtud. Selge on see, et selline inimlikult traagiline olukord, kus nii lähedased kui ka mehed ise on silmitsi niisuguse määramatusega, tekitab väga suure stressikoorma. Ma arvan, et meil kõigil inimeste ja riigiametnikena on kohustus seda inimlikult rasket olukorda mõista. Põhjendust või ettekäänat seda abi ja tuge mitte pakkuda seetõttu, et see on nii pikka aega kestnud lugu, me kindlasti ei kasuta. Vastupidi, see tähendab, et selle pika aja jooksul on seda abi rohkem vaja olnud.

11:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Adams, teine küsimus.

11:06 Jüri Adams

Härra minister, te esinete siin Riigikogu kõnepuldis praegu Vabariigi Valitsuse esindajana lepingu asjus, mille on ette valmistanud vist põhiliselt Välisministeerium. Kas ma saan õigesti aru, et selleks, et sellest lepingust tekiks mingid praktilised järelmid, on peale ratifitseerimist vaja, et oleksid täidetud kaks tingimust: esiteks, et isiku suhtes oleks jõustunud kohtuotsus, ja teiseks, et see isik avaldaks selge sõnaga soovi tulla karistust kandma Eesti karistusasutusse?

11:07 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Jah, see on nõnda. Ma tahan öelda veel seda, et sellel, kas isik avaldab soovi tulla karistust kandma Eesti karistusasutusse, õigemini, tema üleviimiseks selle lepingu alusel, ei ole mitte mingit puutumust sellega, kas inimene tunnistab ennast süüdi või mitte. See on isiku enda arusaam oma õigustest ja sellest, kas ta seda isiklikult mõonab või mitte. Siin ei ole mingit seost. Armuandmise puhul on öeldud, et taotledes armuandmist riigipealt, monarhilt või parlamentaarselt riigipealt, võtab isik süü omaks. Siin sellise juhtumiga tegemist ei ole. Süüküsimus ei puutu siin asjasse. Küsimus on selles, et kui objektiivne asjaolu on kohtuotsus ja keegi taotleb üleviimist, siis see ei tähenda seda, et ta süü omaks võtab.

11:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Dmitri Dmitrijev.

11:08 Dmitri Dmitrijev

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud justiitsminister! Lepingu järgi tunnustab vastuvõttev riik üleandva riigi kohtu otsust. Samas ütleb artikkel 9, et kui karistus ei vasta oma iseloomu või kestuse või mõlema poolest vastuvõtva riigi õigusele, siis on teatud tingimustel võimalik karistust muuta. Peale selle ütleb artikkel 11, et mõlemad lepinguosalisel riigid võivad anda armu, amnestia või kergendada karistust kooskõlas oma riigi põhiseaduse või muude õigusaktidega. Justiitsministeerium lepinguosalisena on eelnevalt kindlasti väga põhjalikult seda olukorda analüüsinud. Vaatame negatiivset stsenaariumi: juhul kui kohtuotsus on jõustunud ja on meeste suhtes negatiivne, siis kas pärast koju jõudmist oleks võimalik neid kiiremas korras vabadusse lasta?

11:09 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Eesti on õigusriik. Ei ole vahet, kas need on Eesti kohtus süüdi mõistetud inimesed või on Eesti riik aktsepteerinud India kohtu otsust ja selle, nagu ma ütlesin, üle kandnud või transformeerinud Eesti õigusesse. Ükski riigiametnik, täidesaatva riigivõimu ametnik, olgu ta poliitik või mitte, ei saa öelda, kas nad vabanevad kergemini või mitte. See on tegelikult õigusasutuste küsimus, see on kohtu küsimus, see on kohtumenetluse küsimus. Mingeid piiranguid neil ei ole, neil on karistus ja on karistusaeg. Eestis on olemas erinevad mehhanismid, mida kohus realiseerib. See puudutab enne tähtaega vabastamist ja kõike muud sellist, aga seda teevad sõltumatud õigusasutused. Neid veksleid ei saa jagada ükski täidesaatev ametnik, võimude lahusus tähendab karistusõiguses ka seda.

11:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Igor Gräzin.

11:10 Igor Gräzin

Hea Urmas! Eelnev küsimus pani mu korra võpatama. See, mida Dmitrijev praegu küsis, oli päris jube. Tegelikult küsis ta sinu käest ju seda, kas on mingi võimalus mehed vanglast salaja ja ebaseaduslikult välja susserdada. See oli see, mida ta tahtis sinu käest kuulda. Jumal tänatud, et sa selle konksu otsa ei läinud. See oli väga alatu küsimus justiitsministrile. Aga ma tulen tagasi sõna "määramatus" juurde. Psühholoogiliselt on nendele poistele tõepoolest see asi väga määramatu. Kas see on praegu määramatu ka juriidiliselt? Meil on nagu selline narratiiv, nagu nüüd öeldakse, või diskursus, et süütud Eesti poisid on õudsete indialaste, India marodööride ja piinajate käes vangis ja kõik on nii kole. Samas on India demokraatlik õigusriik. Kas puhtjuriidiliselt võttes on nende poiste positsioon neile endile arusaadav? Kas nad saavad aru, mis toimub juriidilises mõttes, kui raske see psühholoogiliselt ka ei oleks?

11:11 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Objektiivsed õiguslikud asjaolud on üks asi, inimlik arusaam ja tunnetus, mis on õige ja mis on vale, me teame, on iga inimese jaoks omaette küsimus. Need võitlevad igas inimeses, eriti nii raskes olukorras. Selge on see, et riigi ülesanne – selles ei ole midagi veidrat – on oma kodanikke aidata. See on täiesti universaalne, elementaarne riigi ülesanne n-ö konsulaarsest, humanitaarsest aspektist lähtudes, võtmata mingeid õiguslikke seisukohti teise suveräänse riigi õigusemõistmise suhtes. Ma tahan öelda, et see osutus on õige. Selle lepingu puhul on võimaliku negatiivse stsenaariumi realiseerimise eeldus see, et me aktsepteerime India kohtu otsust. Igasuguse, ka retoorilise, ammugi siis veel mingi kirjalikult väljendatud positsiooniga selle kahtluse alla seadmine, ma väidan, võib kohtulikult karistatud isikute üleandmise kokkuleppe realiseerimist halvendada, mitte parandada. Me peame oma väljendustes ka seda silmas pidama.

11:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Valdo Randpere, palun!

11:12 Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Mul on kaheosaline küsimus. Esiteks, sulle kui asjasse rohkem segatud inimesele on võib-olla teada või kas on sul mingi ettekujutus, kui kaua võiks aega võtta see protsess, kuni meie inimesed seal lõplikult süüdi mõistetakse, et seda kokkulepet üldse rakendama saaks hakata? Küsimuse teine osa on see, et neil on peale süüdimõistmist võimalik armuandmist paluda. Kas need protsessid omavahel kuidagi kollideeruvad või on võimalik taotleda paralleelselt mõlemat, nii armuandmist kui ka Eestisse ületoomist või isegi Eestis armuandmist?

11:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ei, ma ei ole sellest teadlik. See on India kohtu vabadus menetleda apellatsioonistmes seda asja oma ajalistes raamides. Kui kaua võtab aega see, kuni need isikud süüdi mõistetakse? Ma arvan, et see on veidi suunatud küsimus, sest ma ei tea, kas need isikud mõistetakse süüdi. Nad on otsuse edasi kaevanud, kohtuotsus võib seisneda isikute õigeksmõistmises või kahetsusväärset ka süüdimõistmises. Nüüd küsimus armuandmise kohta. Üldine armuandmise loogika on see, et armuandmist saab taotleda pärast jõustunud kohtuotsust. Nii on see ka India praktikas, Indias annab samuti riigipea armu. Selle lepingu projekti artikkel 11 ütleb, et armuandmise privileeg on mõlemal riigil, kes võivad anda armu, amnestia või kergendada karistust kooskõlas oma riigi põhiseaduse ja muude õigusaktidega. See tähendab, et nende isikute suhtes on n-ö teoreetiline topeelvõimalus armuandmiseks. Sel ajal, kui nad Eestis karistust kannavad, võib juhtuda näiteks ka see, et India dekriminaliseerib mingi teo, mille eest nad on süüdi mõistetud, kuulutab näiteks välja amnestia või annab armu, aga samuti on see õigus põhiseaduse kohaselt Eesti riigipeal.

11:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

11:15 Henn Põlluaas

Aitäh! Ma just värskendasin oma mälu ja vaatasin selle asja üle. Te väitsite, et Eestil oleks võimalik karistust muuta, kui nad lasevad ennast siia üle tuua. Aga tegelikult on kokkuleppes ju selgelt öeldud, et sellist võimalust ei ole. Kas te natuke ei eksinud?

11:15 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma pidasin silmas seda, et kuna need isikud asuvad karistuse täideviimiseks Eestisse ja kannavad karistust Eesti kinnipidamiskohas, siis peab nende karistuse aluseks olema Eesti karistusseadustiku paragrahv. See "muutmine" ei tähendanud mitte seda, nagu Eesti kohtus hakataks asja sisuliselt üle vaatama ja otsustama, kas inimene on süüdi või mitte. Ei, seda teha ei saa. Selle lepingu alusel, kui isik on olnud nõus ületoomisega ja kui Eesti riik on sellega nõus olnud, on lähtekoht see, et see kohtuotsus on õiguslikus mõttes samaväärne Eesti kohtu otsusega. Selleks, et see oleks seda ka n-ö õigustehniliselt – muutmise all pidasin ma seda silmas –, tuleks see transformeerida Eesti karistusseadustiku paragrahvideks. Selle järgi, milline on konkreetset olnud see tegu, mille eest nad on süüdi mõistetud, tuleneb Eesti karistusseadustiku formuleering, karistumäär sellest kuidagi ei muutu. Muutmist mainida oli võib-olla pisut eksitav. Ma ei pidanud silmas seda, et asi vaadatakse sisuliselt läbi ja inimeste karistumäärad võivad muutuda.

11:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Lugupeetud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Palun komisjoni ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni esimehe Jaanus Karilaidi!

11:16 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Õiguskomisjon valmistas eelnõu esimeseks lugemiseks ette 6. veebruaril. Külalistena osalesid arutelus justiitsminister Urmas Reinsalu ning Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Mare Tannberg. Justiitsminister Urmas Reinsalu tutvustas komisjonile Eesti Vabariigi ja India Vabariigi kohtulikult karistatud isikute üleandmise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu. Justiitsministri sõnul ratifitseeritakse eelnõu 375 kohaselt Eesti ja India vaheline kohtulikult karistatud inimeste üleandmise kokkulepe. Selle kokkuleppe eesmärk on anda inimestele võimalus kanda karistust oma koduriigis. Kokkulepet saab rakendada vaid juhul, kui üleandmise tingimustega on nõustunud nii karistatud inimene kui ka mõlemad riigid. Eesti või India saavad üle anda kodaniku, keda pole karistatud surmanuhtlusega ja kes pole süüdi mõistetud sõjakuriteos. Inimese suhtes tehtud kohtuotsus peab olema lõplik. Üks üleandmise tingimusi on see, et tegu, mille eest karistus määrati, peab olema kuriteona karistatav ka vastuvõtvas riigis. Üleandmine on lubatud, kui karistust on jäänud kanda rohkem kui kuus kuud. Pärast üleandmist peab inimene jätkama mõistetud karistuse kandmist. Riikidel on õigus anda armu, amnestia või kergendada karistust kooskõlas oma riigi põhiseadusega. Õiguskomisjon tegeles eelnõuga väga operatiivselt. Tehti ettepanek saata eelnõu päevakorda tänaseks, 14. veebruariks 2017. Ettepanek oli esimene lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 16. veebruar 2017 kell 10. Otsustati saata eelnõu teisele lugemisele, kui esimene lõpetatakse, 22. veebruariks 2017 ja tehti ettepanek panna eelnõu siis lõpphääletusele. Kõik otsused tehti konsensuslikult. Aitäh!

11:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Krista Aru, küsimus, palun!

11:19 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Komisjon oli kõiki otsuseid tehes väga konsensuslik, nagu me kuulsime. Millised olid need küsimused, mis tekitasid arutelu, mille üle diskuteeriti ja mis kogu selle seaduseelnõu valguses tekitasid võib-olla erinevaid arvamusi?

11:19 Jaanus Karilaid

Erinevaid arvamusi väga palju polnud, sest komisjon oli siin konsensuslik ja kõigi kuue erakonna liikmed soovivad, et laevakaitsjad võimalikult kiiresti kodumaale jõuaksid. Eks küsimused olidki kantud sellest, kuidas see võimalik oleks ja kas see ratifitseerimisprotsess annab mingi garantii. Küsiti, mis aja vältel

see võiks toimuda. Aga tegemist on siiski poliitiliselt tundliku teemaga ning rahvusvahelised lepped ja läbirääkimised on omaette maailm. Tundub, et komisjonis on suhteliselt arukad poliitikud ja keegi ei tee pressiteadet selle kohta, nagu selle eelnõu abil oleks võimalik laevakaitsjad Eestisse tuua. Nii nagu ka justiitsminister väitis, on see ühe võimaluse juurdeloomine, kas see siis realiseerub või ei. Ma tean, et Välisministeeriumi ühelt ametnikult on tulnud ettepanek, et see eelnõu ei jõustuks mitte kümne päeva, vaid ühe päeva pärast, et anda sellele asjale veel kiirust juurde, millega me jällegi seda teoreetilist võimalust suurendaksime. Arutelu käis ka selle üle. Me teame, et laevakaitsjad on juba üle nelja aasta Indias olnud, see on väga pikk aeg. Eelmised küsijad küsisid ka laevakaitsjate psühholoogilise olukorra kohta, üldse nende olukorra kohta ja selle kohta, kuidas saaks abiks olla. Toodi välja, et Briti kodanikega võrreldes on Eesti Vabariigi kodanikud, vähemalt ametnike sõnul, paremini koheldud. Aitäh!

11:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh teilegi, austatud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel Marianne Mikko, palun!

11:21 Marianne Mikko

Lugupeetud eesistuja! Austatud kolleegid! Täna arutluse all oleval seaduseelnõul on väga konkreetne kuju: Eesti Vabariigi ja India Vabariigi kohtulikult karistatud isikute üleandmise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõust vaatab vastu 14 Eesti Vabariigi kodaniku nägu. Need mehed lahkusid kolm ja pool aastat tagasi kodust tormistele vetele, et perele riskantse tööga leiba teenida. Ent Ameerika Ühendriikides registreeritud araablasest omanikega firmale AdvanFort kuuluva ja Sierra Leone lipu all sõitva laeva Seaman Guard Ohio pidas India rannavalve 11. oktoobril 2013 kinni. Selle pardal olid Eesti, Ukraina, Ühendkuningriigi ja India kodanikud.

Kõrvalepõikena meenutan midagi, mis on siinkohal tähtis. Indiale on see erakordselt valus teema – vesi. Tuletagem meelde, et vaid paar aastat varem saabusid hambuni relvastatud terroristid meritsi Mumbaisse. See, mis juhtus Bombay pärlis Taj hotellis tol hilissügisel – pantvangikriis, hukkunud, haavatud –, tähendab India ühiskonnas tänaseni kestvaid traumasid. Indiale oli karm õppetund, et just mere kaudu võib saabuda nagu välg selgest taevast terror, mida on keeruline ette kujutada enne, kui see tõesti käes on. Mumbai terrorirünnak on andnud merel relvadega seilavatele meestele erilise tähenduse – halvaendelise tähenduse.

Tulen tagasi seaduseelnõu juurde. Meie laevakaitsjad vahistati süüdistatuna peamiselt kolmes punktis: illegaalne kütusetankimine, ebaseaduslik relvade käitlemine ning ebaseaduslik sisenemine India territoriaalvetesse. Täna on tähtis päev, sest täpselt kolm aastat tagasi, 14. veebruaril 2014 algas Tuticorini kohtus protsess, mille osapoolteks olid ühelt poolt Seaman Guard Ohio laevameeskond, n-ö meie mehed, ja teiselt poolt terrorismi vastu võitlev Tamil Nadu politsei allüksus Q-branch.

Kohtuprotsessil vastas laevakaitsjate advokaat süüdistustele järgmist. Esiteks, laev oli merehädas, mistõttu varjuti tormi eest India vetesse. Teiseks, kuna laeval sai otsa kütus, kutsuti kohalik laev kütust tooma. Kolmandaks, kuna laeval ei olnud plaanis India territoriaalvetesse siseneda, ei olnud võimalik eelnevalt ka rannavalvet relvadest teavitada. Peale selle väitis kaitsja, et relvadel olid nõuetekohased load. Jättes vahele üksikasjad, kuidas kogu see kohtusaaga Indias aastate jooksul on kulgenud, on tähtis siiski alla kriipsutada, et möödunud aasta 11. jaanuaril mõistis Tuticorini kohus laevakaitsjatele karistuseks viis aastat vabadusekaotust. Laevakaitsjad viidi Chennai vanglasse, kus nad tänaseni viibivad. Meie 14 kodanikku end süüdi ei tunnista. Miks nad peakski? Nad on asja edasi kaevanud. India apellatsioonikohtu otsust me veel ei tea. Küll aga teame, kui palju pisaraid on valanud oma lähedaste inimeste eest seisnud laevakaitsjate lähedased siin Eestis. On kulutatud uksi, on olnud lootust ja masendust. Me teame, et meedia on teemat aktiivselt kajastanud. Välisministeerium on teinud, mis on tema võimuses, samuti kogu valitsus. Ka meie, Riigikogu, oleme India parlamendile saatnud laevakaitsjate vabastamist nõudva kirja.

Kahetsusega tuleb tunnistada tõsiasi, et kuni tänaseni on laevakaitsjate tee tagasi Euroopasse kulgenud teokiirusel. Alla tuleb kriipsutada tööka, et praegu on võimatu vastata küsimusele ... Palun lisaaga!

11:26 Aseesimees Enn Eesmaa

Lisaaeg kolm minutit.

11:26 Marianne Mikko

... millal ikkagi meie laevakaitsjad, kas siis konvoi saatel või vabade meestena, Tallinnas maanduvad. Selleks on vaja India kohtu lõplikku otsust, nagu me siin korduvalt kuulsime. Ma märkisin, et apellatsioonikohus pole oma otsust langetanud, kohtumenetlus alles käib.

Lõpetuseks. Meie ees on seaduseelnõu, mis võimaldab India Vabariigis süüdi mõistetud inimestel kanda oma karistust Eesti Vabariigis. On selge, et kodumaal on alati lihtsam kui võõrsil, ka vabadusekaotust on kodus kergem taluda kui välismaal. Tähtis on, et meie kodanikud saaksid esimesel võimalusel koju. See eelnõu annab selleks võimaluse. Sotsiaaldemokraadid toetavad seega Eesti Vabariigi ja India Vabariigi kohtulikult karistatud isikute üleandmise kokkuleppe kiiret ratifitseerimist. Täna tähelepanu eest!

11:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esindab Henn Põlluaas. Palun!

11:27 Henn Põlluaas

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Algatuseks pean avaldama oma sügavat imestust selle üle, et eelkõneleja pidas kohaseks seostada meie laevakaitsjaid Mumbai terroritööga. Need paralleelid ja isegi nii kaudsete seoste nägemine on lihtsalt absurdne. Käesoleva eelnõuga hakati tegelema ju peale seda, kui India ametivõimud olid meie laevakaitsjad enam kui kolm aastat tagasi kinni võtnud ja mõistnud nad süütuna karistust kandma. Sestap puudutan siinkohal just nendega seotud probleeme, mitte ei kõnele niivõrd Eesti ja India kokkuleppest kui sellisest, mille sõlmimine iseenesest on ju positiivne, kahtlemata. Riigikogu pressiteenistus edastas 6. veebruaril pressiteate, milles kajastati eelnõuga seonduvat ebatäpselt. Seal öeldi: "Riigikogu õiguskomisjon toetas üksmeelselt Eesti ja India vahelist kohtulikult karistatud isikute üleandmise kokkulepet, mis annab Eesti kodanikest laevakaitsjatele võimaluse kanda vajadusel karistust oma koduriigis, kui India kohus peaks nad lõplikult süüdi mõistma." Õiguskomisjoni esimees ütles samas pressiteates: "Üleandmise kokkuleppe sõlmimine ei tähenda, et Eesti riik oleks veendunud praeguse kohtulahendi lõplikkuses, kuid kui see peaks kehtima jääma, siis annab kokkulepe võimaluse meestel tulla karistust kandma oma kodumaale." Natukene on siin mindud valele teele, sest tegelikult ei anna lepe Eesti kodanikest laevakaitsjatele ega ka tulevikus Indias süüdimõistetavatele Eesti kodanikele võimalust kanda vajaduse korral karistust oma koduriigis. Eesti kodanikele, kes kannavad Indias vanglakaristust, antakse kokkuleppe ratifitseerimisega võimalus väljendada India riigi pädevale asutusele soovi enda üleandmiseks kodumaale. See ei ole automaatne protsess. India andmetel on 12 aasta jooksul, mil on sõlmitud selline lepe umbes 30 riigiga, üle viidud vaid 65 vangi, kellest 55 on olnud indialased. Seega on saanud Indiast koduriiki karistust kandma minna vaid kümme isikut.

Süüdimõistetud isik peab oma soovi väljendada India siseministeeriumi kehtestatud juhiste "Guidelines for the Transfer of Sentenced Persons under the Repatriation of Prisoners Act, 2003" kohaselt. Juhised on kohustuslikud nende riikide kodanikele, kellega kõnealune kokkulepe on sõlmitud. Vang täidab juhistes antud vormid ja India pädev asutus kontrollib esitatud andmeid ning otsustab, kas rahuldada vangi soovi või mitte. Vastata tuleb 21 leheküljel esitatud küsimustele. Üheks laevakaitsjate ja kindlasti tulevikus ka teistele süüdimõistetutele mitesobivaks nõudeks on see, et vangistatu kohustub kodumaale naasmisel mitte vaidlustama kohtulikku süüdimõistmist kergema kohtuotsuse saamiseks, kuna repatrieerimise protsess pole kavandatud juriidilise protsessi tühistamiseks ja kergema karistuse saamiseks oma kodumaal. See on väga oluline punkt.

Tuletan meelde, et 35-liikmeline laevapere, mille koosseisu kuulus kuus Briti, üks Ukraina, kaks India ja 14 Eesti kodakondsusega laevakaitsjat ning kaks Ukraina ja kümme India kodanikust meeskonnaliiget, mõisteti 2014. aasta juulis õigeks. Õigeksmõistev otsus aga kaevati edasi India ülemkohtusse, mis suunas asja uuesti alamkohtusse. Jaanuaris 2016 mõisteti kogu laevapere, sh indialasest kokk, viieks aastaks vangi. Nii et kõikide nende isikute suhtes kehtib sama kaasus. Rohkem kui aasta tagasi, jaanuari lõpus ...

Palun lisaaega!

11:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Kolm minutit lisaaega.

11:32 Henn Põlluaas

... kaebasid laevapere 35 liiget otsuse Tamil Nadu kõrgemasse kohtusse. Pole teada, millise otsuse kohus teeb. Aga üsna kindel võib olla, et ükskõik, kas tuleb õigeksmõistev või süüdimõistev otsus, üks pool kaebab selle kindlasti edasi, nii et võib oletada, et kriminaalmenetlus võib kesta veel mitu aastat, mis välistab võimaluse seda arutatavat kokkulepet kasutada. Laevakaitsjad keelduvad ennast süüdi tunnistamast, mis oleks vajalik selleks, et neil oleks selle leppe alusel võimalik karistust kanda kodumaal. Miks peaksidki korralikud ja ausad kodanikud oma elu rikkuma, nõustudes enda kurjategijaks tunnistamisega? See tooks ju tulevikus kaasa terve hulga piiranguid töö leidmisel nii Eestis kui ka teistes riikides. Peale selle jääksid kõik õiguskulud ja Eestisse ületoomise kulud perekondade kanda ning valitsuselt neile abiks antud intressita laen nõutaks ju tagasi, sest puudub põhjus seda kurjategijatelt mitte tagasi nõuda.

Lõpetuseks veel üks täpsustus. Eelnõus rõhutatakse et riikidel on õigus anda armu või amnestiat või kergendada karistust kooskõlas oma seadusega. Aga leppe artikli 11 punkt 1 sätestab, et ainult üleandval riigil (ehk India) on õigus otsustada kohtuotsuse läbivaatamise taotluste üle. Seega ei ole kõnealusel kokkuleppel mõju laevakaitsjate olukorra parandamisele ja probleemi lahendamisele. Valitsus peab tõsiselt mõtlema, mida teha, ning oma abistava õla alla panema. Omasid ei jäeta. Nii lihtne see põhjus ongi.

11:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole. Ma ei näe, et minister sooviks sõna võtta. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 375 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان eelnõu 375 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 16. veebruari kell 10.

4. 11:34 Looduskaitseaduse § 20 täiendamise seaduse eelnõu (373 SE) esimene lugemine

11:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Viimane päevakorrapunkt on keskkonnakomisjoni algatatud looduskaitseaduse § 20 täiendamise seaduse eelnõu 373 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Rainer Vakra!

11:35 Rainer Vakra

Austatud juhataja! Head kolleegid! Keskkonnakomisjon otsustas 2017. aasta 16. jaanuari istungil algetada selle eelnõu, seda tulenevalt Riigikogu 2016. aasta 25. oktoobri otsusest toetada õiguskantsleri ettepanekut looduskaitseaduse § 20 põhiseadusega kooskõlla viimise kohta. Eelnõuga soovitakse leevendada nende maaomanike olukorda, kes on oma maa järelmaksuga erastanud ning kelle maale on riik hiljem seadnud intensiivsed looduskaitsepiirangud. Seetõttu ei saa nad neile kuuluvat metsa enam majandada, kuid peavad sellele vaatamata tasuma järelmaksu. 2017. aasta 9. jaanuari seisuga oli menetluses kuus kinnisasja, millest kolme puhul oli algatatud omandamise menetlus ja kolme kinnisasja puhul oli algatamise menetlus pooleli. Vaatamata sellele, et riik on algatanud kinnisasjade puhul omandamise menetluse, on maaomanikud jätkuvalt kohustatud tasuma riigile iga-aastaseid maksegraafikujärgseid makse, kuni riik maa omandab. Samas tuleb maaomanikel seda oodata aastaid, sest hüpoteegiga koormatud kinnisasjade väljaostmise tegelik aeg sõltub avalduse laekumise järjekorrast ning riigieelarveliste vahendite hulgast.

Küll aga saab etteruttavalt mainida, et praegune valitsuskoalitsioon on sellele probleemile pidevalt tähelepanu pööranud. Kui aastaid tagasi oli selle jaoks riigieelarves 0,8 miljonit eurot, siis sellel aastal on seda raha juba 4 miljonit eurot. Prognoositav aeg, millal see küsimus saab lahendatud, on ligemale viis aastat, aga sellele vaatamata otsustas keskkonnakomisjon, lähtudes konkreetset nendest kuuest kinnisasjast ja õiguskantsleri ettepanekust, kiirendatud korras looduskaitseaduse § 20 täiendada. Keskkonnakomisjon tegi konsensuslikult otsused saata see eelnõu täiskogu 14. veebruari ehk sõbrapäeva päevakorda, lõpetada esimene lugemine ja määrata eelnõu kohta muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 1. märts 2017 kell 16. Aitäh!

11:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, teile on küsimusi. Külliki Kübarsepp, palun!

11:38 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea komisjoni esimees! Tõesti, õiguskantsler on mures, et meil ei ole ette nähtud mõistlikku menetlusaega, millal peaks kinnisasja võõrandamise probleemistik olema lahendatud. 1. jaanuari seisuga on 111 kinnistu kohta otsus olemas, kokku on neid kinnistuid 180 ehk 70 puhul on probleem veel üleval. Te tõite selgelt välja, et see eelnõu puudutab ainult kuut kinnisasja. Kuidas täpsemalt see eelnõu arvestab õiguskantsleri tähelepanekut, et looduskaitseaduse § 20 on põhiseadusega vastuolus? Kuidas muutub menetlusaeg ja kas muutuvad oluliselt muud kompensatsioonivõimalused?

11:39 Rainer Vakra

Aitäh! Ma pean kõigepealt kolleeg Kübarseppa kiitma. Vaatamata sellele, et ta ei ole kahjuks keskkonnakomisjoni liige, on ta mitte ainuüksi sõnades ja südames, vaid ka tegudega aidanud kaasa looduskaitseaduse § 20 täiendamisele ja üleüldse on ta tegelnud selle temaatikaga, mis puudutab nende maaomanike olukorda, kelle maale on seatud intensiivsed looduskaitsepiirangud. Ma vastan lühidalt, et kõigi selliste kinnistute olukorda, mis on seal nimekirjas, seaduseelnõuga ei parandata ega muudeta. Nagu ma ütlesin, see puudutab konkreetset kuut kinnisasja. Keskkonnakomisjon otsustas, et mõistlik oleks see osa ära teha võimalikult kiires tempos, muidu peaksid inimesed maksegraafikujärgseid makseid pidevalt edasi tegema ja nelja-viie aasta pärast ei oleks enam mõistlik selle ettepanekuga välja tulla. Täna arutatava seaduseelnõu üks oluline märksõna on kiirus, sest nende kuue kinnistu puhul loeb just kiirus. Mis puudutab kogu ülejäänud nimekirja, siis teie info vastab tõeale, seal on tõesti üle saja kinnistu. Nagu ma ütlesin, praegune valitsuskoalitsioon on pidevalt pööranud tähelepanu sellele, et eelarves seda raha suurendada. Ka keskkonnaminister on siitsamast puldist ju korduvalt öelnud, et Maa-ametil on oma teatud võimekus. Nad on hinnanud, et nad suudavad neid maa tagasiostmise otsuseid ja hindamisi ette valmistada kõige rohkem 5–6 miljoni euro eest aastas. Ma loodan, et järgmise aasta riigieelarves me leiame veel 1–2 lisamiljonit ja saame riigi masinavärgi maksimumkiirusel tööle, et need maad tagasi osta.

11:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp, palun, teine küsimus!

11:41 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Tõesti, ka Vabaerakond esitas eelmisel aastal selle paragrahvi muutmise ettepaneku ja me tõdesime, et Maa-ameti võimekus on suurem. Tollel ajal ütles Keskkonnaministeeriumi ametnik komisjoni arutelul, et ajaline piirang on seatud suuresti seetõttu, et juba 2006. aastast on kümne kinnisasja kohtumenetlus pooleli ja ülejäänud peavad suuresti ootama nende taga. Kas keskkonnakomisjon analüüsis selles valguses ka muid võimalikke lahendusi, kuidas sellele paragrahvile ja õiguskantsleri tähelepanekule läheneda? Kas on mõttes järk-järgult ka teisi lahendusi esitada?

11:42 Rainer Vakra

Aitäh, väga hea küsimus! Vastab tõeale, nagu ma ütlesin, et me otsustasime looduskaitseaduse § 20 täiendamise teha kahes osas. See eelnõu puudutab ainult, nagu ma ütlesin, õiguskantsleri ettepaneku ühte osa. Tõepoolest, mis puudutab kiirendatud korras ja suuremate ressurssidega maade tagasiostmist – ma pean silmas neid maatükke, kus on seatud intensiivsed looduskaitsepiirangud – , siis see muudatus peaks koostöös ministeeriumiga veel siia saali jõudma. Me oleme seda kohtumistel ministeeriumile pidevalt meelde tuletanud, seda nii siis, kui me menetlesime Vabaerakonna algatatud eelnõu, kui ka siis, kui me menetlesime õiguskantsleri ettepanekut. Ka siin saalis on kõlanud need mõisted, olgu selleks siis maadevahetus või muud võimalused. Ma saan kinnitada, et keskkonnakomisjon ei lase sellel teemal unustuse hõlma vajuda ega laua pealt maha kukkuda. Tõepoolest, kui siin saalis kuut kinnisasja arutada, siis tundub, et see on väike küsimus, me ei saa sellest üle ega ümber. Aga see on oluline teema ja märksõna on kiirus. Seetõttu otsustasime teha seda kõike kahes osas.

11:43 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Herkel.

11:43 Andres Herkel

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Kõigepealt, kindlasti on positiivne, et kas või väikese asjaga peale hakatakse. Aga ma tahtsin eelneva küsimuse täienduseks küsida, kas teil on komisjonis ka mingisugune töögraafik, mis tempos te selle § 20 remontimisega edasi lähete. Kui õiguskantsler on esitanud oma põhjendused selle kohta, et see säte riivab põhiseadust, siis on see kõige kiirem ülesanne meile kui Riigikogule tervikuna. Ma ei kuulnud selget tähtaega, kuulsin ainult, et töö käib.

11:44 Rainer Vakra

Aitäh! Loomulikult vastab tõele, et suured asjad saavad alguse väikestest asjadest, selles olen ma teiega nõus. Jah, te kuulsite õigesti, et me ei ole määranud kuupäevalist tähtaega, kuid me oleme kõikidel kohtumistel seda teemat Keskkonnaministeeriumile meelde tuletanud. Kui me räägime Riigikogu töögraafikust ja kiirest menetlusest, siis on selge, et see muutmine peab toimuma selle poolaasta jooksul. Kui me hakkame rääkima sügisest, siis tegelikult ei saa enam öelda, nagu oleks tegemist kiire menetlusega. Nii et igal juhul peaksime selle teemaga siia saali jõudma enne jaanipäeva.

11:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

11:45 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma loen siit, et hüpoteegimaksete tasumise peatamise taotlus tuleb esitada hüpoteegipidajale, ja siin on veel öeldud, et selleks on maavalitsus. Aga me teame väga hästi, et maavalitsused kaovad õige varsti ära. Kellele siis ikkagi see taotlus tuleb esitada ja miks ei ole seda siia märgitud? Siin on juttu ainult maavalitsusest.

11:45 Rainer Vakra

Aitäh! Kindlasti ei ole see ainuke seadus, kus on mainitud maavalitsust kui institutsiooni. Praegu on maavalitsused olemas ega ole tehtud ka ühtegi lõplikku otsust, et need ära kaoks. Jah, valitsuse tasemel on seda arutatud, seda on arutatud ka mõttetubades, mitmetes kolleegiumides, aga otsust kui sellist ei ole. Ma usun, et kui maavalitsused ühel päeval ära kaotatakse, siis looduskaitseseaduse § 20 ei ole kindlasti ainuke koht, kus tuleb see mõiste ja n-ö institutsioon üle vaadata.

11:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Täna, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole.

11:46 Rainer Vakra

Aitäh ja ilusat päeva kõigile!

11:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh! Avan läbirääkimised. Fraktsiooni nimel võtab sõna Eesti Vabaerakonna esindaja Külliki Kübarsepp.

11:46 Külliki Kübarsepp

Hea aseesimees! Head rahvasaadikud! Kõigepealt aitäh keskkonnakomisjonile teemaga edasi tegelemise eest! Tõesti, jagan siin seda murenooti, et kui õiguskantsler teeb meile ettepaneku, siis me võiksime selle asjaga natuke tempokamalt edasi liikuda. Kuna ettepanekuid on esitanud needki fraktsioonid, kelle liikmed ei kuulu keskkonnakomisjoni, siis oleks mõistlik arutelule kutsuda ka neid, kellel on muid lahendusi pakkuda.

Tõesti, me oleme siiani rääkinud sellest, et seadust ei ole mõtet hakata muutma paari väikese juhtumi tõttu ja pigem tuleks otsida lahendusi, kuidas probleeme lahendada näiteks määrustega, mitte mingisuguste suurte seadusmuudatustega. Ma toon igaks juhaks välja arvud, siis on selge, et teema on palju suurem ja laiem ning muutub kindlasti veel aktuaalsemaks, kui probleem hakkab lahenduse poole liikuma. Keskkonnaministeeriumi kodulehel oli 1. jaanuari seisuga tõesti kinnisasja omandamise nimekirjas 180 kinnistut, 111 kohta neist on tehtud positiivne otsus. Tõesti on suuresti selle taga see, et

2006. aastast on kestnud kümme kohtuvaidlust, kui ma õigesti mäletan, siis eelkõige just maadevahetuse skandaali tõttu. Eelmisel, 2016. aastal lisandus nimekirja 17 kinnisasja. Vabaerakond tegi eelmisel aastal oma ettepaneku. Kui me räägime 5–6 miljonist eurost, mida võiks kasutada kinnisasjade omandamiseks, siis see tähendaks umbes 50 kinnistut üle Eesti. See oleks mõistlik tempo. Jah, lahendusvariante on tõesti mitmeid. Võib-olla kõige esimene oleks see, kui Riigikogu vaataks üle ja analüüsiks, kas on õige jätkata senist praktikat või tuleks luua mingisuguseid erandeid. Võib-olla ei peaks menetlused toimuma ainult avalduste laekumise järjekorra alusel, vaid võiks mõelda, kas saaks luua mingeid pehmemaid erandeid, nii et need, kes on juba üle kümne aasta järjekorras olnud, ei peaks enam kauem ootama. Need võivad olla teatud mõttes tehnilised või kosmeetilised parandused, aga need annavad maaomanikele väga palju. Küllap meilt oodataksegi seda, et me suudaksime maaomanikke veenda, et riik on usaldatav partner. See on väga oluline. Aitäh!

11:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõttusoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 373 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان eelnõu 373 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 1. märtsi kell 16.

Austatud kolleegid, soovin teile töist sõbrapäeva jätku! See ei välista loomulikult tuliseid ja printsipiaalseid vaidlusi, näiteks komisjonides. Kohtume homme!

Istungi lõpp kell 11.50.